

PATRIARHIA ROMÂNĂ

FERICITUL IERONIM

EPISTOLE

Volumul al III-lea

COLECȚIA
PĂRINȚI ȘI SCRITORI BISERICEȘTI
INIȚIATĂ ÎN ANUL 1977 DE PATRIARHUL
IUSTIN († 1986)
ȘI RELUATĂ, ÎN SERIE NOUĂ, ÎN ANUL 2007
CU BINECUVÂNTAREA PRAEFERICITULUI PĂRINTE
DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

COMISIA PATRISTICĂ

Președinte: DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române;
Vicepreședinți: VARLAAM, Episcop Vicar Patriarhal; Acad.
prof. univ. dr. Emilian POPESCU; *Membri:* Prof. univ. dr. Florica
BECHET; Prof. univ. dr. Ioana COSTA; Prof. univ. dr. Ana-Cristina
HALICHIAS; Conf. dr. Maria-Luiza OANCEA; Prof. univ. dr.
Traian DIACONESCU; Pr. prof. univ. dr. Vasile RĂDUCĂ; Prof.
univ. dr. Tudor TEOTEOI; *Secretari:* Adrian BĂICULESCU,
Alin - Bogdan MIHĂILESCU, Petru MOLODEȚ, Mihai GRIGORAȘ

PĂRINȚI ȘI SCRITORII
BISERICEȘTI

SERIE NOUĂ

11

FERICITUL IERONIM
EPISTOLE

Volumul al III-lea

CARTE PUBLICATĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREFERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traduceri din limba latină
de Ana-Cristina HALICHIAS, Florentina NICOLAE,
Maria-Luiza OANCEA, Constantin RĂCHITĂ

BASILICA
BUCUREȘTI - 2023

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul de față reunește ultimele scrisori ale Fericitului Ieronim, alcătuite între anii 400-420 la Betleem, unde se stabilise încă din anul 386, eveniment pe care îl interpretează ca pe o strămutare din Babilon la Ierusalim. Babilonul era o metaforă pentru o Romă considerată coruptă și cuprinsă de erezie, ce îl alungase pe exegetul și moralistul necruțător, care îi scosese la iveală racilele morale și spirituale.

La Betleem va alcătui cele mai importante opere ale sale, precum tălmăcirea latină a Scripturii, cunoscută sub numele de *Vulgata*, care va sta la temelia tradiției biblice occidentale. Tot aici va revizui operele lui Origen după originalul grecesc și va scrie cele mai importante tratate exegetice ale sale, la cărțile Vechiului și Noului Testament (Pentateuh, prorocii Ieremia, Isaia, Daniel, prorocii mici, Matei, Marcu, epistolele pauline etc.), precum și celebra *Despre bărbații iluștri*.

Opera cultural-spirituală va fi dublată însă și de cea a păstoririi duhovnicești. La Betleem, alături de Sfânta Paula, va întemeia două mănăstiri, una de monahi și alta de monahii. Aici se va desfășura o intensă viață duhovnicească sub cârmuirea celor doi sfinți. Viața spirituală va fi însoțită și de o serioasă activitate culturală. În aceste mănăstiri, Fericitul Ieronim va fonda una dintre cele mai bogate biblioteci ale timpului, precum și o școală în care se preda gramatica și literatura. Aici se traduceau texte, se copiau manuscrise și se învățau limbile biblice.

În această perioadă, marele filolog și teolog creștin va întreține o bogată corespondență cu mari personalități ale vremii, precum Fericitul Augustin, Teofil de Alexandria și prietenul său de suflet, Sfântul Epifanie de Salamina. Aceste epistole abordează diverse chestiuni exegetice (de pildă, pretinsa polemică dintre Apostolii Petru și Pavel), morale, spirituale, canonice, care au tulburat lumea creștină, precum doctrinele eretice ale lui

Vigilantius, cearta origenistă și incipienta polemică pelagiană. Se remarcă și epistolele duhovnicești sau panegirice, precum *Epistola 108* (epitaful Sfintei Paula).

Scrisorile din această perioadă nu neglijează nici tumultuoasa istorie a acestei perioade, de pildă asediul și căderea Romei sub goșii lui Alaric, care au devastat și incendiat orașul devenit deja creștin. Evenimentul a zguduit întreaga lume de atunci, deoarece se credea că prăbușirea Romei anticipa apocalipsa. Acum Fericitul Ieronim se va reconcilia cu Roma sa iubită, considerând-o cetate-martiră, căzută sub loviturile goșilor neîndurători, care au adus pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele creștinilor: „O, nelegiuire! Pământul se prăvălește, iar în noi păcatele nu se prăbușesc. Un oraș vestit, capitala Imperiului Roman, a fost înghițit de un incendiu. Nu există nicio regiune care să nu aibă surghiuniți de acolo. Biserici odinioară sfinte s-au transformat în cenușă și tăciuni, și totuși ne lăsăm pradă lăcomiei. Trăim ca și cum vom muri în ziua următoare și construim ca și cum vom trăi veșnic în acest veac” (*Epistola 127, 5*). Fericitul Ieronim înțelege acum că nu Roma sau Ierusalimul ori altă mare cetate este centrul Bisericii, ci Ierusalimul cel ceresc, Hristos Însuși, adevărata Cetate a lui Dumnezeu, Biserica-Împărăția lui Dumnezeu. Creștinul nu are aici cetate statornică, ci este un pelerin către Cetatea cea de sus.

Remarcabile sunt epistolele care tratează educația tinerelor fete, precum *Epistola 107 către Laeta*, care surprinde în mod grandios creștinarea Romei și a Imperiului Roman, dar și a lumii barbare: „Aurul Capitoliului se scorojește, toate templele sunt acoperite de funingine și de pânze de păianjen; Roma este zguduită din temelii, iar poporul se revarsă prin fața sanctuarelor pe jumătate în ruină și aleargă la mormintele mucenicilor. [...] Deja egipteanul Serapis a devenit creștin. În Gaza, Marnas plânge că este închis și se teme neîncetat că templul său va fi dărâmat. Din India, din Persia și din Etiopia primim în fiecare zi cete de călugări. Armeanul și-a lepădat tolba cu săgeți, hunii învață *Psaltirea*, ghețurile Sciției se topesc la căldura credinței; oastea goșilor roșcovani cu plete aurii poartă în jur corturile bisericilor”.

Opera epistolară a acestui înflăcărat ascet, teolog, polemist, exeget și filolog creștin este fundamentală pentru înțelegerea creștinismului apusean și răsăritean în a doua jumătate a veacului al IV-lea și la începutul celui de-al V-lea, dezvăluindu-ne sufletul

său aprins de dragostea pentru Hristos, tradusă în viață duhovnicească, dar și într-o cultură autentic creștină.

Cuvintele scrise de istoricul creștin Sulpicius despre Fericitul Ieronim rămân emblematice: „Îl urăsc ereticii, pentru că nu încețază să-i atace; îl urăsc preoții, pentru că le critică viața și greșelile. Dar oamenii cinstiți îl admiră și îl iubesc. [...] Este mereu cufundat în lectură, mereu cufundat în cărți, nu se odihnește nici zi, nici noapte; mereu fie citește, fie scrie ceva” (*Dialoguri*, I, 9).

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față reprezintă partea a treia și, totodată, încheierea proiectului traducerii integrale a corespondenței Fericitului Ieronim în limba română. El este precedat de tomurile PSB 9 (epistolele 1-52) și PSB 10 (epistolele 53-105), apărute în anul 2013, respectiv 2018, la *Editura Basilica* a Patriarhiei Române. În continuare, cel de-al treilea tom oferă publicului cititor traducerea epistolelor 106-154 (excepție făcând epistolele 148, 149 și 150, care lipsesc și din ediția franceză, fiind considerate astăzi neautentice). Textul latin utilizat ca sursă a traducerilor românești este furnizat, la fel ca în primele două volume, de ediția critică bilingvă a lui Jérôme LABOURT (ed.), *Saint Jérôme, Lettres*, vol. I-VIII, Les Belles Lettres, Paris, 1949-1963.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	8
Epistola CVI (trad. de Ana-Cristina Halichias)	9
Epistola CVII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	44
Epistola CVIII (trad. de Florentina Nicolae)	57
Epistola CIX (trad. de Ana-Cristina Halichias)	94
Epistola CX (trad. de Ana-Cristina Halichias)	98
Epistola CXI (trad. de Ana-Cristina Halichias)	105
Epistola CXII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	106
Epistola CXIII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	126
Epistola CXIV (trad. de Ana-Cristina Halichias)	127
Epistola CXV (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	128
Epistola CXVI (trad. de Ana-Cristina Halichias)	129
Epistola CXVII (trad. de Maria-Luiza Oancea)	152
Epistola CXVIII (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	162
Epistola CXIX (trad. de Ana-Cristina Halichias)	170
Epistola CXX (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	188
Epistola CXXI (trad. de Ana-Cristina Halichias)	222
Epistola CXXII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	264
Epistola CXXIII (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	275
Epistola CXXIV (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	294
Epistola CXXV (trad. de Ana-Cristina Halichias)	308
Epistola CXXVI (trad. de Maria-Luiza Oancea).....	323
Epistola CXXVII (trad. de Florentina Nicolae)	325
Epistola CXXVIII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	336
Epistola CXXIX (trad. de Maria-Luiza Oancea).....	341

Epistola CXXX (trad. de Ana-Cristina Halichias)	351
Epistola CXXXI (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	374
Epistola CXXXII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	392
Epistola CXXXIII (trad. de Constantin Răchită).....	406
Epistola CXXXIV (trad. de Ana-Cristina Halichias)	423
Epistola CXXXV (trad. de Ana-Cristina Halichias)	424
Epistola CXXXVI (trad. de Ana-Cristina Halichias)	425
Epistola CXXXVII (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	426
Epistola CXXXVIII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	427
Epistola CXXXIX (trad. de Ana-Cristina Halichias)	428
Epistola CXL (trad. de Ana-Cristina Halichias)	428
Epistola CXLI (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	445
Epistola CXLII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	445
Epistola CXLIII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	446
Epistola CXLIV (trad. de Ana-Cristina Halichias)	447
Epistola CXLV (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	458
Epistola CXLVI (trad. de Ana-Cristina Halichias)	459
Epistola CXLVII (trad. de Maria-Luiza Oancea)	462
Epistola CLI (trad. de Ana-Cristina Halichias)	473
Epistola CLII (trad. de Ana-Cristina Halichias)	474
Epistola CLIII (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	475
Epistola CLIV (trad. de Ana-Cristina Halichias).....	476
INDICE SCRIPTURISTIC	479
INDICE ONOMASTIC ȘI TOPONIMIC	501